

"Mü'min" ve "Müslim" ne demektir, aralarındaki fark nedir?

Fahreddin Razî, "*Mümin ile Müslim Ehl-i sünnete göre birdir. Nasıl olup da burada bu fark anlaşılabilir?*" diye sorarak buna şöyle bir cevap verir: **"Genel ile özeline farkı vardır. İman ancak kalp ile olur. Bazan onunla beraber lisan ile olur. İslâm ise daha geneldir, fakat özel şeklinde genel ile özel birleşmiş olur."**

Ragıb da Müfredat'ında şöyle der:

"İslâm şeriatında iki kısımdır. Birisi imanın altındadır ki bu dil ile ikrardır. Bununla kan korunmuş olunur. Beraberinde itikat gerek olsun gerek olmasın, **"O A'râbiler inandık, dediler, de ki: Siz iman ettiniz fakat İslâm'a geldik, deyin."** âyetinde bu mânâ kastedilmiştir. Birisi de imanın üstündedir ki bunda dil ile ifade ile beraber hem kalben iman, hem vefa hem de Allah Teâlâ'ya bütün kaza ve kaderinde teslimiyet vardır.

Nitekim İbrahim (a.s.) hakkında **"Rabbi ona: "İslâm ol" dediği anda, "Âlemlerin Rabbına teslim oldum." dedi.**" (Bakara, 2/131) buyurulması böyledir. Bunun gibi **"Allah nezdinde hak din ancak İslâm'dır."** (Âl-i İmran, 3/19) âyeti ve **"Beni müslüman olarak öldür."** (Yusuf, 12/101) âyeti de bu mânâyadır. Beni rızana teslim olan kullarından eyle, demektir. Şeytanın bağlamasından güvenli kıl mânâsına olması da caizdir.

İmam-ı Azam'a nisbet edilen Fıkh-ı Ekber'de de şöyle denilmiştir: **"İman, ikrar ve tasdiktir, İslâm, Allah Teâlâ'nın emirlerine teslim olmak ve bağlanmaktır."** Bundan dolayı iman ile İslâm arasında lügat yönünden fark vardır. Fakat şer'î hükümde **İslâm'sız iman, imansız İslâm olmaz.** Bu ikisi zahir ile batın, yüz ile astar gibidir. Din de iman ve İslâm ve şeriatın hepsine birden konulan isimdir...

Demek olur ki yukarılarda **"Allah nezdinde hak din ancak İslâm'dır."** (Âl-i İmran, 3/19) âyetinde ve daha bazı yerlerde geçtiği üzere, İslâm kelimesi sözlükte asıl maddesi olan barış ve güven hemzesinin duhul ve müteaddi hale koyma ve diğer mânâlarına göre barış ve karşılıklı anlaşmaya girmek veya koymak, güvenliğe çıkarmak, kurtulmak veya kurtarmak; ihlas ve teslimiyet ve bağlanmak gibi birkaç mânâyı gelebildiğinden İslâm ve iman kavramlarında sözlük bakımından çeşitli farklar bulunduğundan şeriat daha çok bunların ikisinin birlikte toplanmasına ve gerçekleşmesine itibar etmiş olmakla beraber sözlük anlamlarını da az çok gözden uzaklaştırmamış bulunmasından dolayı şer'i kullanılıştaki, **üç mânâ** meydana gelmiş olur.

Birincisi: Biri diğzerinin şartı olmak, biri açık, biri gizli olma bakımından asıl bulunmak gibi bir anlam farkıyla beraber gerçek olarak meydana gelmesinde eşit, şeref ve haysiyette birbirine gerekli olmalarıdır. Meselâ imanda islâmın hem bâtında ihlas kavramı, hem zahirde teslim kavramı şart olduğu gibi islâm da iman, hakkında delil getirilen bir şey olmak üzere şarttır. Bundan dolaydır ki Nisâ Sûresi'nde: "**Size selam veya sulh veren kimseye mümin değilsin, demeyin.**" (Nisâ, 4/94) buyurulmuş ve bu sebeble mümin ve müslim gerçekte bir sayılmıştır. Buna bilinen mânâsıyla Islâm demek uygun olur.

İkincisi: Islâm imandan daha genel ve onun bir başlangıcı olmak üzere imanın altında bir ikrar ve iman, Islâm'ın bir gayesi olmak üzere üstünde delil gösterilen bir şey ifade etmesidir ki bu âyet bu mânâ üzere gelmiş ve Râzî yalnız bu farkı kaydetmiştir. Bunu gerçek samimi müslümanlık karşılığında resmî müslümanlık diye de ifade edebiliriz. Bu henüz müslümanlık değil, müslümanlığa bir giriştir. Burada ihtar olunuşu da özellikle bu incelik içindir. Ve onun için "**fakat siz islâm oldunuz.**" diye tasdik buyurulmamış "**İslâm olduk, deyiniz**" diye sözlük açısından ihtar yapılmıştır, bir de "Sâdikûne" karşılık olarak ifade edilmiştir.

Üçüncüsü: İmandan daha özel ve onun bir kemali, bir gayesi olmak üzere üstünde olan Islâm'dır ki "**Bilakis, iyilerden olarak kim yüzünü Allah'a döndürürse.**" (Bakara, 2/112) buyurulduğu üzere ihsan mertebesini dahi kendisinde bulunduran ve "**Allah nezdinde din ancak Islâm'dır.**" (Âl-i İmran, 3/19) gerçeğinin ifade ettiği ve "**Muhakkak ki Allah yanında en değerli ve en üstün olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır.**" hitabıyla da burada işaret ve teşvik buyurulan mânâdır. Bu mânâyâ götürmek üzere buyuruluyor ki: Ve Allah'a ve Resulüne itaat ederseniz, yani açıktan şahadet ile ikrar edildiği gibi kalben de samimiyetle imana yükselip olgun mümin, dosdoğru Müslüman olmak üzere gereğince amel ederek Allah ve Resulünün emirlerini seve seve yerine getirirseniz, Allah size amellerinizden hiçbirini eksik olarak ödemez, değerinden eksik ecir ile karşılamaz. Çünkü Allah Gafur'dur, itaat edenlerin kusurunu bağışlar, Rahim'dir, rahmetinden ihsanı ile ecir verir.

Mümin nasıl olur, denilirse; müminler ancak o kimselerdir ki Allah ve Resulüne iman etmişlerdir, yani dilleriyle ikrar verdikleri gibi kalpleriyle de sağlam inanmışlardır. Sonra da işkillenmemiş, şüpheyeye düşmemişlerdir. Demek ki iman etmek için önce kalpten şüpheyi atmak şart olduğu gibi ileride devamı için şüpheden uzak olmak da şarttır. Onlar sonradan da şüpheyeye düşmemişlerdir. Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etmektedirler, yani Allah'a itaat yolunda her türlü zahmet ve sıkıntıya göğüs germektedirler; mallar ve canlar ile cihad, mâli ve bedenî her türlü ibadeti içine alır. Ve işte onlar Sadıklardır, iman davasında sadık, verdikleri ikrara kalpleriyle ve fiilleriyle içten bağlılık göstermiş samimi Müslümanlardır. De ki: Allah'a dininizi öğretiyor musunuz? Yani, Allah'a diyanetinizi, dindarlığınızı haber verip bildirmek mi istiyorsunuz ki biz iman ettik, diyorsunuz.